

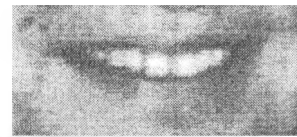
ЧЕРНЕТКА

2004 (знову весна)

Богдан¹ Шуба

САМЕ ЦЕ Я Й ХОТІВ СКАЗАТИ (див. нижче²)

На фото: усмішка знаного поета

Цитата з одного постмодерного епіграфа

Ну що ж – «радуйся, ниво неполитая», як сказав би класік із того приводу, про який ми й збираємося отут трохи перебалакати. Так шо – «ой радуйся, земле, ... народився» – маємо, виходить, уже й власний постмодерний дискурс, чільненько репрезентований знаною в широких колах «Енциклопедією». Для ще більшого розширення тих кіл вирішено було кількома вельми мудрими людьми одного чудового дня ошчасливити громадськість вищеназванозазначеною книжечкою переконливого обсягу, який би не перевантажував ані рук, ані мізків, що їх у великій кількості було винесено на обкладинку. Презентований продукт, щоправда, не власного виробництва, але то ніц, так як праці перекладача, автора й упорядника нині вже, як відомо, урівняно в правах і в значенні (з точки зору того ж постмодернізму, де автор завжди виявляється так чи інакше упорядником, а отже, й першим інтерпретатором; перекладач, зрозуміло, постає як ще один інтерпретатор). Так що для всесвітньої субстанції Тексту та її акциденції – Дискурсу, в принципі, байдуже, хто там їх матеріалізував: «главное, чтоб человек был хороший». Тому значеннєвої різниці загалом немає, що поширювати постмодернізм на українських теренах доручили американцям, а не французам. Ну, зрештою, хто в домі хазяїн?! Та й Ірак оно ж разом відбудовуємо: геополітична кон'юнктура все-таки зобов'язує. А чого ви так дивитесь? Це ж всього-на-всього тільки одна з нескінченної безлічі можливих інтерпретацій. Ми ж не політологи³, зрештою⁴. Рухаємося далі. Де можна показати людям гарний американський виріб? Ну зрозуміло, в Могилянці, яка й сама є розсадником буржуазної цивілізації. А тут якраз і починається найцікавіше⁵.

Всі, звісно, просікли, що хавчик на столах – це ж зовсім-таки й не хавчик, а різновид постмодерного хепенінгу, до якого так чи інакше долучилися в той вечір⁶ усі. Чи, якщо хочете, така собі постмодерна інсталяція, коли нафіг витираються межі між мистецтвом і немистецтвом: запропоновані на столах натюрморти зі *справжнього* хавчика, поза сумнівом, несли на собі передусім естетичне навантаження Проте грані між мистецтвом і життям зникли навдивовижу швидко, так що дехто й не встиг оцінити хавчик як естетичний феномен. І все-таки за своєю магістральною, як єдина звивина, суттю це було воістину народне мистецтво, да освятиться в віках пам'ять його (ознаменована ситими відрижками на самій презентації). І пошли, Господи, кару на триклятих гяурів, які розтлумачили все це як дешевий популізм чи якийсь патологічний альтруїзм. Сказано ж – мистецтво. У, мерзенні профани!

(Закінчення на сторінці 8)

Оксана Христан. (НаУКМА)

Там, де ніколи я не була
Люди летять наяву – не вві сні,
В кожного два за спиною крила,
Які так часто сняться мені,
І марна справа в червоному сні
боротись з уламком твого лица,
тому на світанку згризаю дні,
гвалтую криком голі сонця.
І сум западає у ямку-слід,
Торкає зубами цвяхи жалю,
І схилює тихо надломлений лід,
А я не конаю — просто люблю.

Галина Ткачук (НаУКМА)

моя кровє, мій піст, мої сильні
назовні
я звірок забіжав до ротонди-споруди
казанки моїх ок заблищать понаповні
і тече моя об ізвідсілювісюди

моя їжо, мій сік, мій їжачє в пакеті
мій звірок, мій Василь вже під банєю
б'ється
казанки моїх ок вишкрібають банкєти
і тече моя об ізі скрєнь уві серце

моя солє, мій страше, мій вечір
гріховний
мій тхірок на хорах видихає свій
тенор
казанки моїх ок не бувають наповні
бо тече мій Дністер і тїкає із мене

Богдан Шуба. Літературне угруповання "Шабаш" (НаУКМА)

На мотиви Андруховича та Кушніра

Цього міста злякався колись Андрухович, але тут вже немає чого лякатись: метро – це залишки старих бомбосховищ, із яких хтось завбачливо свиснув ґрати.

Франкенштайн вже давно не заходив у гості, Люцифер – теж. (Чого б то?..) Чортами й не пахне.

Сонце, як завжди, жовте; біліють кості. Навіть померти не можна єдиним махом.

Тут роззяви й розпусники нині не в шані, та і карлики, й блазні не модні достоту. Залишається просто втопитись у ванні або втопити подібну до себе істоту.

Так рахуєш удари, мов сич на узліссі, вряди-годи плачеш, малюєш картини: осточортілих, із німбами й крильцями, бісів, шаржі на друзів, державні герби, домовини,

забуваючи іноді вимкнути світло, щоб не бачити снів і щоденних кошмарів; й, екзистенційно сьорбнувши півлітра, поринаєш під землю – для зустрічі й оревуарів.

Катерина Бабкіна. Літературне угруповання "Біла риба" (інститут журналістики КНУ ім ТШ)

Щосуботи грати в шахи і не зважати на те, що дні чергуються нерівномірно, на зиму і шкідливу звичку мовчати і в поштовій скриньці шукати тебе. Ймовірно, по суботах також навідувати маленьку кав'ярню

на перехресті. Ковтати розчинну каву і думати, що дні чергуються майже марно і зовсім безрезультатно навіть.

Дорогою додому поновлювати в пам'яті місто, Засинати без жодного сумніву, жодного страху, і одного недільного ранку несподівано зрозуміти,

що дні чергуються незалежно від результату попередньої партії в шахи...

На фото: руки редакторки

Роксоляна Свято З приводу „Дванадцяти обручів” і Андруховича

*Some are born to sweet delight,
Some are born to endless night...
"The Doors"*

За той короткий проміжок часу, що пройшов від останнього Львівського форуму видавців, довелося вже неодноразово почути від різних людей, що „Дванадцять обручів” — роман цілком несподіваний і зовсім відрізняється від попередніх прозових текстів Юрія Андруховича. Це, звісно, питання суб'єктивного сприйняття, хоча щось у цьому відчутті таки є.

Якщо спробувати зрозуміти, що може поєднувати в свідомості „Рекреації”, „Московіаду” і „Перверзію” — романи не надто між собою подібні — на противагу „Дванадцяти обручам”, то це щось виявиться скорше за все в настроєвості чи, точніше, екзистенційному (хоч як би трафаретно це звучало) настрої твору.

І справді, всі попередні романи позначені певною „романтичною” ейфорією автора — чи то стосовно потенцій молододі України, чи то надій на стару Європу.

Ті сім років, які відділяють „Перверзію” від „Дванадцяти обручів”, є, головним чином, часом Андруховича-есеїста, в чомусь значно більш відвертого й широго. Це — „Мала інтимна урбаністика”, „Мальборк і хрестоносці” і, зрештою, „Моя остання територія” (список, зрозуміло, можна подовжувати і подовжувати).

Важливо, що в цих текстах якраз можна відчутти той суттєвий і досить тривалий перехід від ейфорії та ілюзій до типового для українців кінця 90-х — початку нового тисячоліття стану, що його ІБТ якось назвав „епікризом нинішньої депресії”.

Не враховуючи цього переходу, маємо мало шансів зрозуміти й ті зміни, що сталися з Андруховичем-романістом, адже простір „Дванадцяти обручів” — вже простір-після-ілюзій. І хоч автор намагається всіляко приховати цю власну „незахищеність” традиційною текстуальною грайливістю, алюзіями на себе колишнього (таке собі викликання привида Гамлетового батька), іронічним відстороненням від будь-якого досвіду і т.д., загальної тональності тексту це не змінює.

Карл-Йозеф Цумбруннен, персонаж роману, власник „хімерної” і „покрученої” „генеалогії” та австрійського громадянства, парадоксальним чином залюблений в нашу матінку-батьківщину, на початку подає коротенький екскурс в свою („інтимну”) історію вже незалежної України, що багато в чому повторює світоглядні зміни самого Андруховича.

Цей європейський погляд збоку болісно-правдивий, хоч моментами й надто пафосний: „Ця країна мала чудові шанси змінитися і від стану перманентної потворності й олигофренічної безпорадності майже блискавично перестрибнути до стану принаймні нормальності. Виявилось, проте, що кількість тих, які всередині неї самої не хочуть цього, взагалі не хочуть її існування як такого, перевищує усі припустимі межі...”.

Хоча в любові самого Цумбруннена (як, зрештою, і Андруховича) ці та багато інших „паталогій” в бутті українського суспільства мало змінюють, і врешті мало не наркотична залежність від пострадянської країни третього сорту виявляється фатальною (фотограф-мільйонер безглуздо вмирає через кілька купюр у своєму гаманці). Зрештою, це риторичне питання, чи

„залежність” від України в розумінні Андруховича взагалі може бути не-фатальною.

Складається враження, що смерть у романі, осмислювана дуже інтимно, існує також як паралельний вимір, як той невидимий простір „поміж нас”, вловити знаки якого ми можемо хіба що інтуїтивно. „Дванадцять обручів” — це, властиво, спроба примирення з кінечністю людського життя й утвердженням власного існування після смерті близьких.

„Мертві” роману (Карл-Йозеф та Антонич) шукають власний простір-після-смерті і врешті таки знаходять його (Антонич продовжує своє буття у витвореному про нього міфі, а Цумбруннен, покинувши Україну, знаходить шлях до Небес).

Безглузда загибель останнього викликає чимало „життєвих” асоціацій, а особливо через присвяту роману — „Соломії” (треба розуміти Соломії Павличко) та „Крістіанові” (Лойдлю), тому, знову ж таки, спроби відгородження автора від власного роману як від всуціль вигаданого та несправжнього не викликають особливої довіри.

Versus Антонич???

Ніхто з вас ні хріна не розуміє у творчості Антонича! — кричав Мартофляк, намагаючись заглушити початок нового танцю... з „Рекреацій”

Можливо, саме з цього аспекту варто було починати, адже, за чутками, що передували появи тексту мало не два роки, роман „Дванадцять обручів” (в первісному варіанті — „Дванадцять ритуальних (!!!) обручів”) — про Антонича.

І хоч насправді виявилось, що надрукований минулого року розділ у „Потязі 76” є єдиним про „Весни Розспіваної Князя” в цілому романі, все одно можна спокійно говорити про те, що роман таки про Нього.

До певної міри цей персонаж є „священною коровою” Андруховича вже не один рік, і нема тут змоги згадувати про всі алюзії, цитати і ремінісценції в поезії та прозі (вже не кажучи про оригінальну і, головне, власну концепцію творчості Антонича в дисертації).

Всі донедавні скандали у львівській пресі виявляються насправді тільки черговим доказом того, що Андрухович має всі підстави претендувати на витворення та утвердження в українському просторі „свого” альтернативного Антонича-Поета („вшисто з дужих літер, очивисьце”), в чомусь навіть значно поетичнішого та романтичнішого, ніж реальний.

Звинувачення у „хамських вигадках” на адресу „львівського” поета (так-так, саме львівського і аж ніяк не лемківського — йдеться ж бо про міф міста, а не окремої особи) звучить як невимушене продовження Андруховичевої ж містифікації. Львів, який обурено реагує на порушення морального спокою, плюндрування національних святинь є не реальним Львовом (обезводненим, брудним та інертним), а Лембергом міфічним, педантично-галицьким, симпатично-провінційним і ще (знову золоті часи!) цісарським.

Між іншим, Антонич в цілому романі виявляється найсвітлішою постаттю (вже не кажучи про те, що цей розділ стилістично такий же легкий й невимушений, як і ранні романи Андруховича), а містифікація є насправді дотепною й аж ніяк не вульгарною. Чого варта хоча б „тета” з Городоцької, Бруно Шульц як богемний та антисоціальний „дрогобицький манекенник” чи рецитуння Антоничем власної поезії перед малолітньою повією. Апувай, в сучасній літературі вже можна й не говорити про відповідність персонажів реальним прототипам. Хоча це, зрозуміло, справа вибору, адже Антонич як „лемківський Мауглі, до безтями занурений у глибинне, кореневе, етнографічне, зелене” для когось не менш симпатичний.

На фото: художник співає

Рецензії... від А. Кушніра

Сашико НЕДОНІЙ. Пісні „Калекції”

Я так думаю, абсолютним свистством було б допускуватися, хто ж є автором цієї книжки, після того, як вам усім було сказано, що він НЕДоній. Ну не Доній, то й не Доній, а нам що, ми нічого... Якщо я вам скажу, що „Калекція” — це ніяка не колекція, ви, думаю, теж не дуже здивуєтесь. Лікнеп: „Калекція” — легендарна культова українська рок-команда. Група була заснована 1989 року в Харкові Геннадієм М'ясоєдовим, котрий відтоді став її незмінним лідером, а також автором музики і багатьох текстів. Своєрідне написання назви не має нічого спільного ані з українським словом „колекція”, ані з російським „коллекция”. В основі — похідна форма слова „кал” (продукт життєдіяльності людського організму), що пояснюється закоханістю гурту в панк-культуру та позиціонуванням себе на першому етапі становлення як „відходів суспільства.” Гурт мав щастя (?) випустити два компакти („Відчуття присутності” та „Молода Україна forever”), тексти пісень з яких належать таким літературним динозаврам (чи принаймні мастодонтам), як Сергій Жадан, Юрко Позаяк, Роман Скиба і, як то кажуть, „інші”... Оскільки тексти вирізняються надзвичайною концептуальністю, автор люб'язно вирішив усім пояснити, що тут до чого. Я так думаю, сам він реготав найбільше. У „монографії” послідовно додержано стилю „популярної рецензії для інтелектуалів”: не тільки прискіпливо досліджено хто, з ким, як, де і як часто, але й, приміром, солідно та науково проаналізовано руйнівний вплив лексеми „дупа” на українську мову. Пліткі плюс маразми — в принципі, мова нашої газетної критики, хіба що доведена до максимальної маразматичності. Я так думаю, дарма автор видав з того книжку, треба було запропонувати це кільком газетам чи часописам, вони б надрукували! Тоді б він мав змогу сміятися останнім. Зараз таку можливість маєте ви.

Інший формат. Юрій Андрухович

Третя книжка з проекту Тараса Прохаська „Інший формат”. Коли хто не знає — проект являє собою своєрідні інтерв'ю, чи то просто розмови в максимально неформальній обстановці з тими людьми, з якими цікаво говорити найперше самому Прохаську. Два попередні видання були присвячені Олегу Лишезі та

Гздріку, цього разу Тарас "розговорив" Патріарха сучукрліту. Дивно, бо, хоча Андруховича "останнім часом... люблять публічно запитувати про найінтимніше", кожне нове інтерв'ю з ним від цього не стає менш цікавим. Факт є фактом: Андруховича великою мірою ототожнюють з сучасною українською літературою, хоче він цього чи ні, а тому й усе, ним сказане, важить відповідно. Розмова точилася, звісно, про новий роман, про Антонича тобто, трохи про "темні плями" біографії Андруховича, про його приховані бажання: "Якно по-справжньому, то я хотів би записати компакт-диск" (!!!). — про "Маскулът", про бітників, про політику (мало), про літературу, літературу, літературу... А що ви хотіли? Почитайте! Андрухович тримає марку — навіть в інтерв'ю допримується своєї "неквантої" стилістики, образу Андруховича-що-сумнівається. "На мій погляд, добре сформульований сумнів є продуктивніший від якогось прямого ствердження". Ну що ж, він зараз може собі дозволити все. Або майже все — як на світлинах до книжки. Їх, до речі, було зроблено під час розмови — в тій же неформальній обстановці. Ну, це й видно.

Лариса БРІУХОВЕЦЬКА. Приховані фільми: Українське кіно 1990-х

Дослідження чільного українського кінокритика розвінчує міф про смерть українського кіно. Чи справді в епоху дев'яностих в Україні не було цікавих картин? Чому українські фільми не доходили до українського глядача? Чи знають наші кіно за кордоном? Книжка описує складну й болочу еволюцію вітчизняної кіноіндустрії після проголошення незалежності. Докладно розглянуто втрати української кіногалузі, спричинені її неготовністю до нових економічних умов, конкуренцією з телебаченням і дешевим іноземним продуктом, а також цілковитою байдужістю з боку держави. Разом із тим, авторка прослідковує вплив ідеологічного розкритичення та перетворень у державі на контекст і тематику картин, не обійшли увагою анімаційне кіно й "першу українську мильну оперу" — "Роксолану" Бориса Небієридзе. Подано творчість митців, які сьогодні творять обличчя українського кіно, серед яких як визнані метри — Юрій Іллєнко, Кіра Муратова, В'ячеслав Криштофович, Роман Балаян, так і молоді режисери, як-от Олександр Савіт. Варто відзначити також цікаві додачки — хроніку кінематографічного життя в Україні за десять років, інформацію про сучасні українські кінофестивалі та іменний покажчик режисерів, операторів й акторів з короткими біографічними даними та переліком творчих робіт, щоправда, теж тільки за період 90-х. Відверто кажучи, настільки послідовний хронологізм видається дещо надмірним, можна було б принаймні охопити два роки нового тисячоліття, вітм, не єдиний недолік книжки. Дослідження, яке можна назвати справжньою енциклопедією українського кіно 90-х, є незамінним для всіх українських кіноманів.

На фото: рука капітана міліції в цивільному

Нана Куликова
Свобода Прохаська

В оповіданні "Свобода на піддашші" є персонажinja Рузя. Вона — неграмотна, засушена в наймах дівчина з репутацією півбожевільної. Завдяки цій репутації Рузя випадає із рамок підсоветського життя, вона може робити, що хоче: може молитися, може їсти паску, може не читати більшовицької літератури і не ходити на "зібрання громадян", що примусово відбуваються у школі. "Вона так і не навчилася читати. Знову вияв певної свободи, бо за своє довге життя не прочитала жодної (!) радянської газети чи брошури". Мотив свободи від советської влади — колонізатора — без сумніву, важливий, і в контексті інших Прохаськових творів, як-от "НепрОстих". Але за свободою Рузі стоїть дещо більше, щось таке, що робить її типовим Прохаськовим персонажем: "Зимовими темними вечорами вона, як кітка, вилізала на пічку і сиділа там годинами. Те, що вона думала, підозріваю, було свободою попросту недосвяжною".

Навряд чи помилюся, якщо скажу, що вимір Рузиної свободи — екзистенційний. В інших творах ця свобода буде модифікуватися, але екзистенційною залишатиметься завжди. Якщо у Рузі така екзистенційність не є увідомленою, Рузя — попросту "блаженна" і звільнюється "природно", стихійно, то інші персонажі, наприклад, Памва з "Від чуття при сутності", вже свідомо абстрагуються від дійсності і підносяться над нею, внаслідок чого осмислено, заплановано одержують свою свободу. Памва, на відміну від Рузі, знає, що він вільний. "Вільні не думають про невірників. Вільні знають, що вони розмовляють з Богом".

Для своєї волі він обирає модель — свого діда: "Завжди, згадуючи діда, він перебуває у певному відривковій власного життя, чомусь цей фрагмент спонукає пригадувати якийсь епізод про діда, щоразу Памва інший, але однаковий — бо думає про нього". А відтак, свобода Памви, — це свобода як вислід довгих рефлексій і самопошуків, свобода старшої людини, набута власним самовдосконаленням, і успадкована водночас. "Це мудрість спокійної людини, котра ніяк не може скласти цини цьому світові і тому творить свій".

Я наводжу ці два уривки не випадково. Це — претекст, своєрідна еволюція свободи Прохаськових персонажів, що досягає свого піку в "НепрОстих". Свобода Себастяна, Франциска, Анн та, ще більшою мірою, свобода самих непростих, з'ява Ялівцю на карті Карпат, писання непростимих життєвих наративів, на мій погляд, пояснюються вислідом зауваженої еволюції.

Але перш ніж перейти до аналізу "НепрОстих", треба зауважити ще кілька речей. По-перше, увагу Прохаська до сквородинства. В одному з інтерв'ю Тарас Прохасько сказав, що "зараз обмежено, відчутно бракує сквородинства". Цікаво, тому, що, по-перше, це пошук філософського підґрунтя, якого будь-яка, не лише українська, література потребує, аби могли виникати "серйозні", вартісні тексти. А по-друге, це пошук альтернативної естетичної доміанти. Цікаво також, що програмове опертя на Сквороду як на альтернативу вже мало місце в естетико-літературних шуканнях 20-30-х рр.

цінностей», — каже він в одному з інтерв'ю.

І все ж, не ранжуючи події за важливістю, персонажі Прохаська в ці події щонайменше неангажовані. Вони приймають події на диво так, як даність. Коли Анна гине десь між усусами, а Себастьянові присилає новонароджене дитя, він не надто переймається загибеллю дружини. Коли енкаведисти спляють непростих, це подається як доконаний факт, і ніхто ним не переймається. Чому?

Тому, що персонажі мають свою свободу: а) від буденних речей. б) від історії.

А). *Ялівець з'явився двадцять п'ять років перед тим. Це місце вигадав Франциск, якого частіше називали Францом. Двадцять років Франциск жив у містах — Львові, Станіславі, Вишніці, Мукачевому... У Станіславі професор [який мандрував, вивчаючи місцеву ботаніку і якраз потребував фотографа] надібав Франца. І через кілька днів той побачив місце, де почувся на місці — сродно і щасливо. Через рік Франциск вернувся туди і почав будувати містечко. А ще через п'ять років Ялівець був найхімернішим і досить модним курортом Центральної Європи.* Відтак, Франц через сковородинську ідею (рефлексію) абстрагується від навколишньої реальності, знаходить місце для будівництва реальності своєї. Речі й події цієї реальності — від архітектури Ялівця до вулиць, зальдованих взимку джином, перестають бути буденними. Попередні мандри, розчарування і, вочевидь, досвід попередніх поколінь, хоч про це майже нічого не сказано, дали Франциску мудрість, бо він відносно Ялівця, свого творіння, і ялівчан, також великою мірою його витвору, є таким собі патріархом, що самоусувається від справ. Він — і батько міста, і його беземоційний спостерігач. З іншого боку, Франциск, як би він не абстрагувався від життя Ялівця, — творець цього міста. Мудрість Францискова виливається у творчість.

Абстрагуються і вивільнюються від реальності також Себастьян зі всіма Аннами. Себастьян у своїй мудрості досяг тієї вершини самодостатності, що не потребує жінки зі сторони, з чужого роду, з оточення, з реальності, аби доповнити себе своєю половиною. Себастьян достатньо повний сам по собі, лише не хоче цієї повноти позбуватися. Відтак Анна, його ж власна кров, є тією єдиною можливою жінкою в його житті. Завданням Себастьяна є не відпустити Анну, елемент своєї самодостатності, від себе, не віддати її непростим. Тоді він буде цілим, а отже, повністю незалежним, вільним від навколишньої реальності. Іншим боком свободи Себастьяна є небуденність цієї свободи. Він і його Анни можуть робити — і справді роблять — усе, що їм заманеться. Кохатися, не зважаючи на інцестуальну заборону, лазити по скелях, замовляти найманому убійникові сто своїх фотографій, йти, зрештою, на війну.

Справи, що їх роблять Себастьян та його Анни, набувають особливого онтологічного статусу. Кожен їх крок є світотворчим. Позаяк жодної заборони, жодних правил не існує, кожен їхній крок є наслідком не примусу, а свідомого вибору. Персонажі творять себе і світ навколо. Не побоює банальності, і додаю: їх дії мають характер ритуалу.

А те, що є ритуалом, щоразу є новим і небуденним.

Б). З буденними речами, видається, зрозуміло. А от як

же бути з історією? Чи є Прохаськове ставлення до історії типово постмодерним? Звідки береться таке ставлення? *Поштовохом* (до написання "НепрОстих") *було те, що, знову ж таки, зникло якесь покоління, якийсь спосіб життя. Якщо орієнтуватись на суспільні міфологеми, то, грубо кажучи, фізично зникло австрійське покоління. І я відчув, що треба якимось чином зафіксувати це в літературі,* — каже Прохасько. Отже, документування. Не випадково такого величезного значення набуває фотографія. Історія Ялівця, а разом і його жителів, в момент розповіді, очевидно, підлягає реконструюванню. Наратор немовби згадує історії про Франца, Себастьяна й Анн, а приводом для цього служать випадкові знімки, на яких збереглися доволі нетрадиційні моменти, як-от просто жіноча спина. За цими знімками не можна точно сказати, чи люди, сфотографовані на них, є саме персонажами історії. Мимоволі виникає питання, а хто ж цей наратор і чи можна йому довіряти? Він же розказує нам історію з перспективи теперішнього про минуле, спираючись на фотографії, на яких немає обличчя. Чи це сама Анна, та, остання, яка писала "в 1976 р в Парижі блискучий історичний есей"? Чи це котрийсь із непростих вигадує історію ще раз, і насправді нічого того не було?

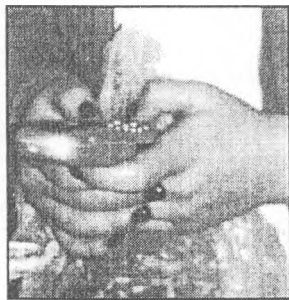
Коли Франц замовляє Штефанові, вбивці, сто своїх фотографій, він має на меті зафіксувати свою історію, змусити цю історію *бути*. Прикметно, що знімки не виходять. Прикметно, що Штефан — вбивця, його фотографії — це мала би бути зупинка на хвилю, вбивство живої невлучимо-текучої долі Франца. А за таке Штефана наздоганяє кара.

Сковородинська концепція свободи химерно переплутується з екзистенціалістською моделлю. Як би вільно не жили персонажі, їхніми долями все ж керують непрості, і єдиний спосіб протистояти їм — писати свої власні історії. Себастьян так і робить, але програє. Коли непрості в особі старого Беди приїжджають по Анну, Себастьян намагається їм протистояти збройно, хоча знає, що це марно. Анна ж мусить зробити свій екзистенційний вибір. Щоб стати Анною, себто самою собою, вона мусить кидати Себастьяна і йти до непростих. Лише так обом "відкриється дорога до Бога". Себто, лише зробивши свій вибір, прийнявши те, що належиться, обоє персонажів повністю звільняються. Така свобода не потребує своєї історії.

В). На останок скажу про свободу від історії дещо в іншому сенсі, в сенсі, даруйте за тавтологію, конкретно-історичному. "НепрОсти" — чи не перший твір в українській історії, який звільнився від болю історії. В силу нашої колоніальної спадщини, навіть найсучасніші тексти, як то якраво видно, наприклад, в Андруховича, так чи інакше звертаються до національної історії, причому наратор втрачає емоційну рівновагу. Як писала Забужко, ми, українці, всім і всюди розказуємо, як, де і

скільки нас бито.

Таке трапляється в колоніальних літературах повсюдно, ми не є виняток. Перший крок до формування постколоніального погляду — це вимірювання конфлікту не політичним, а культурним виміром. Наприклад, О. Гнатюк зазначає, що популярність Мілана Кундери в Західній Європі зумовлена не стільки власною артистичністю митця чи політичним текстом його творів, скільки тим, що він уперше оголив культурний вимір

На фото: руки еколога НАУКМА

протистояння. Взаправду ж постколоніальний погляд починається тоді, коли наратор піднімається над колоніальною спадщиною і звучить об'єктивно. Конфлікт у Прохаська, безперечно. Є. Але чи дає енкаведистам однозначну негативну оцінку те, що вони "в 1952 р спалили непростих"? Очевидно, ні. Самі непрості, земляні боги, що звідси, з України, керують світом, далеко неоднозначні постаті, можливо, більш негативні, ніж позитивні. До речі, той факт, що непрості керують Європою з теренів України, теж свідчить на користь нехай непрограмової, але постколоніальної інтенції Прохаська. Це не великий пуп світу, як у "Дефіляді у Москві", це проста, художньо-об'єктивна даність, яка, до того ж, ні позитивом, ні негативом не є. Війни обходять Ялівець стороною. Енкаведистські чистки, фактично, теж, адже непростих знищити неможливо. Прохасько не оминає історію, він нею не переймається, він її раз і назавжди прийняв, при цьому об'єктивувавши. Ялівець живе своїм живим життям, і якщо Прохасько у щось ангажований — то хіба в саме це життя.

Ірина Козачук "Біг Мак" у тери- торіальних водах української літератури

Жадана знають як поета. Він дебютує 1995-го із "Цитатником", на п'яти якому наступає "Генерал Юда" (1995), тоді "Пепси" (1998), "The very very best poems..." (2000), "Балади про війну і відбудову" (2001) і, зрештою, цьогорічна "Історія культури початку століть". Але Жадан написав і "Біг Мак".

Жадана знають як харків'янина, але наскільки частіше його можна здібати там, ніж, скажімо, у Києві, це ще питання.

"Жадан один такий на світі. І добре, що один, бо двох Жаданів світ би не витримав" (А.Бондар). Знайдуться і такі, які скажуть, що Жадан — людина якщо не культова, то принаймні харизмою не обділена. "Дитя постсовєтського постпанку" (Ю.Андрухович) і таке інше. Але до прози...

Шість новел, чи краще б сказати, фрагментів, постають як чисте явлення відкритості форми. Кульмінація у більшості з них, як і розв'язка, всупереч внутрішній потребі і наївному читацькому очікуванню, так і не настає. У пошуках відповіді на постале питання кидаєшся читати наступний фрагмент. Проте кількість питань і далі собі помножується. Проблеми втрати телічності, питання сенсу існування, ціни зруйнованих ідеалів ("у старого Баланеску, кумира Баланеску гниють ясно!") далеко не нові, але від того не менш актуальні.

Життя перетворилося на клятву "маскультову бутафорію". Картотека подій розсипається і їм (подіям), напевно, й не варто уже надавати якоїсь цілісності.

Маємо простір і маємо відкриття.

Просто по-людськи зрозумілі речі, без прогрузів (хіба що, як виняток, винесемо за дужки Боба з "Порно"), без натужних філософувань, хоча

автор любить порефлексувати з приводу себе і світу, в якому, як не дивно, знаходиться місце і для "таких виродків", як безіменний Джон Леннон. Такі собі "обрубки великої псевдореволюції".

Перейматися, що вам забракне якихось знань (скажімо, з географії — щоб дістатися до втраченого Берліна чи здійснити швидкісний заллив у "територіальні води її ванни", або там мов — німецької, чеської чи англійської), — не варто: усі герої досить пристойно розмовляють українською: Сільві, юна порядна чешка, Анна-Марія, усе ще юна і цілком порядна югославка, Гашпер, псевдо-Леннон, і тим більше Боб з буремної героєвої юності. Принагідно висловимо особливу подяку персонажам другого плану, як-то: маленькому смердючому індусові і "печальному скінгедові" з віденського метро. Загалом, усі міжетнічні, як і міжконфесійні стосунки зав'язуються у художньому жаданівському світі якось на диво безконфліктно, навіть коли когось б'ють і тоді везуть до лікарні. Місце дії — Мюнхен, Берлін, Відень, загублений у міжчассі шмат Радянського Союзу — видається обраним достатньо випадково, хоча чутки наполегливо приписують вибір хронотопу безпосередньому авторовому досвіду перебування у вищезазначених місцях.

Додайте сюди алкоголь (як фактор інтерсуб'єктивно-об'єднавчий), легку психодилічну хмарку (як можливість індивідуального в-собі-усамітнення), позацензурний пласт лексики (не стільки як деталь декоративну, інкрустуючу, а радше як момент реалістично-уточнюючий: без надуживань) і топос дороги (анатомічний розтин народного автомобіля, гадаю, особливо травматичним ні для кого не буде) — матимете щось цілком в дусі 90-х — поч. 2000-х років. Та попри відчутну закоріненість у вироблену 90-ми метамову художнього прозового тексту, жаданівська текстофактура інтригує, залишаючи по собі враження тихого осягнення чи не найбільших життєвих істин.

І виразно бачиться, як десь на середині хайвею, що котиться собі зі Сходу на Захід, на фоні бадірчівського "Біг Маку" пливе у своєму тягачі порядний німецький солдат з "батьорим мілітарним поглядом".

На фото: дизайнер палить люльку

Богдан Шуба Інтриги по- львівськи, або Життя після Форуму

Певно, чи не всі кияни, які поїхали до Львова брати штурмом X-й форум видавців (простіше кажучи, книжковий ярмарок), відчували впродовж тих чотирьох днів дивну суміш захоплення й заздрости: жодна з аналогічних акцій у стольному граді не досягала до свого галицького побратима. Причин такого явища можна познаходити чимало, проте очевидно, що саме львівський форум став тією довгоочікуваною розрадою, якої впродовж року нетерпляче чекали різномасні бібліофіли, бібліотекарі й бібліографи, а також ті, хто хоч трохи відчував причетність до великої книжної культури. В усякому разі, оптимісти від новочасного українського книговидання й книгокупання отримали чимало підстав для своїх світлих очікувань і сподівань.

В організації львівського форуму, безперечно, вчувалися відголоси славетної радянської гігантоманії, але, очевидно, це саме той випадок, коли за неї варто тільки порадити. Три поверхи (вертепу, як сказав би Андрухович, Конференц-залу, як кажемо ми) були окуповані видавництвами з усіх земель українських, і це вже вкотре вселяло віру в те, що книжки в Україні таки видаються, і надію, що вони будуть видаватися й далі. Громадяни мали унікальну можливість придбати найновіші зразки вітчизняного книгодруку за відносно *помірними* цінами, реальні величини яких уявити часом досить важко, а особливо зважаючи на 30%-ві націнки Петрівки, 40%-ві — «Букви» та «Наукової думки» і більш як 50-ти на торгових точках п. Яворського. Таким чином, форум від самого початку мав виразно народну орієнтацію, і, поза тим, що в цьому також можна вбачати релікти недавнього минулого, це явище слід розцінювати винятково найпозитивніше. Бо ж Десятий львівський довів, що народним його можна вважати через запропонований асортимент і запаморочливо *реальні* ціни на книжки, а не через відвертий масовізм і низькопробність, із якими ще в не надто далекому минулому ототожнювали саме поняття народного.

Саме форум уперше подарував світовій і вітчизняній громадськості незліченну кількість нових цікавих книжок, багатьох із яких у столичних крамницях немає ще й досі (а щодо деяких із них можна цілком обґрунтовано сумніватися, що вони взагалі будь-коли тут з'являться). Так, зокрема, саме на форумі явив своє довгоочікуване творіння Андрухович, два творіння (хоча, мабуть, значно менш довгоочікувані) представив Жадан, вдруге (а чого ж — хорошого не шкода) вирішили презентуватися шановні George Grabovuch та Oхана Zabouzhko, вчергове порадував світ своїм новим романом Коельо.

Одним із найконтroversійніших презентованих проєктів став, безумовно, результат наукової та творчої праці п. Лесі Ставицької під назвою «Короткий словник жаргонної лексики української мови», який прагнув подолати комплекс меншовартості щодо вітчизняної не зовсім (а подекуди й зовсім не) цензурної лексики. Словник рішуче проголошує, що українські жаргон, арго, сленг та чимало інших приємних штук мають давню традицію на батьківщині, через що не варто применшувати їхнє значення в становленні рідної мови та вважати, що всі ці речі є всуціль запозичені. Відсутність скільки-небудь пристойних досліджень цього пласту мови, а також серйозно-наукова орієнтація авторки, безумовно, здобудуть словникові популярність серед найширших верств українського посільства.

Поза тим, надзвичайно цікавими, хоча й не презентованими виданнями, були переклад українською Борхеса (видавництво «Класика»), повне зібрання поезій Антонича («Веселка»), монографія Олега Ільницького про український футуризм («Літопис»), нове (за свідченням видавців, найповніше) вибране Стуса («Факт») та глобальна «Енциклопедія постмодернізму», що закликала повертати до «Основ». Шанувальників неупередженої культурології можна було подибати на презентації часопису «І», ведучим якої був неповторний «поп-метафізик» Ешкілев зі своїм хагактелним пнонсом.

Очевидно, зовсім скоро київські бібліо- різних мастей (див. на початку статті) ділитимуть рік на префорумний і, відповідно, постфорумний періоди, саме в другому з яких ми зараз і перебуваємо. У книжкових крамничках поступово, але неухильно з'являються презентовані у Львові новинки, а деякі автори, зауваживши всенародну любов до власних творів, вирішили явити їх ще й столиці (йдеться передусім про презентації «Критичних текстів» у рідній 1-217 та підсумка багаторічної творчої діяльності п. Винничука там же). Книжкові оберти після форуму дедалі зростають, і можливо, для декого вони хоча б на деякий час замінять традиційні «обороти», вимірювані зазвичай у градусах. Однак це, як казали древні, вже зовсім інша історія.

Тетяна Чиж. Літературне угруповання «Скляна куля» (НТУУ"КПІ")

можна сказати тисячі слів
можна збудити тисячі снів
можна розкласти сотні багатств
і спалити себе на них
можна також погріти руки біля чийогось серця
дарма
що потім доведеться відвернутись або
можна просто розбитися на мільярди частинок
і кожна буде кричати про щось незбагненне

а світ буде дивитися в квартиру
а світ буде розгадувати кросворди
або автоматично спльовувати насіння
циклічно спокійно бездумно

Світлана Богдан (НаУКМА)

Лісом блукаю. Ніч. Змокла. А дощ — неначе
Грішних усіх своїх сльози ллє зверху пекло.
Може, це небо так гірко над чимось плаче.
Йду попри все. Десь тут дім є, у ньому — тепло.
Вітер щосили дме, нібито прагне здути
Геть, у простори тьми, Богові невідомі,
Землею, міста, людей... Нащо про це? Забути.
Є в цьому лісі дім, світло у тому домі.
Одяг хапа гілля, далі пускати не хоче.
Вирвуся все одно, гострі не спинять віти.
Знаю (почула десь слово чиєсь пророче):
Є серед лісу дім. Буду я в домі жити.

Зоя Жук (НаУКМА)

Медитація про пам'ять

Радість — то цвіркун, що живе десь за кошином.
Він співає щодня, навіть якщо ти й не слухаєш.
І торкає душу спомином
Забутого літа.
Любов — духмяний пучок цілющого зілля,
Що також висить десь там за кошином.
І пахне так щемно розділлям
Забутого поля.
Мрія — рум'яне яблуко, мед стільниковий
На столі у тарілці. Куштуєш — і
раптом враз
Стукотять з даліни підкови
Забутого дитинства.
Та одного дня ти прокидаєшся
і чомусь усе починаєш згадувати.

